

Asia: VN/24308/2024

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi uuden rakennuksen hiilijalanjäljen raja-arvoista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pidämme kannatettavana, että uusien rakennusten hiilijalanjälkeä lähdetään ohjaamaan raja-arvoilla. Suorien vaatimuksiin perustuvien vähennysten lisäksi raja-arvosäntely luo alan yrityksille näkymän investoida uuteen osaamiseen ja teknologiaan sekä toimialan organisaatioille paremman pohjan ja edellytykset asettaa omia tiukempia päästövaatimuksia suhteessa vaatimustasoon. Vaikutus näkyy toimialalla jo nyt; viime vuosina markkinoille on tullut paljon vähähiilisempien tuotevaihtoehtoja tulevien vaatimusten kannustamina. Edellytykset investoida vähäpäästöisempien teknologioiden kehitykseen lisäävät alan yritysten kilpailukykyä myös kansainvälisillä markkinoilla.

Pidämme hyvänä, että sääntely kohdistuu koko rakennuksen elinkaareen mukaan lukien materiaalit ja käytön energia. Tällöin vähähiilisyystoimet voidaan kohdistaa hankekohtaisesti tehokkaimpiin keinoihin.

Pidämme myös kannatettavana mallia, jossa raja-arvoja kiristetään ensimmäisen kerran jo muutaman vuoden aikajänteellä. Energiaverkon ennustettujen päästövähennysten myötä kohdekohtaiset päästöt tulevat automaattisesti laskemaan tulevina vuosina ja myös rakennusmateriaalien valmistuspäästöjen on ennustettu laskevan päästökaupan myötä (Rakennusteollisuuden vähähiilisyyden tiekartan päivitys, Gaia 2024). Tämä luo tarpeen systemaattisiin kiristykseen, jotta sääntelyn vaikuttavuus säilyy. Toisaalta toimialan kehitys ja osaamisen kasvu sääntelyn käyttöönoton myötä myös luovat edellytykset tiukempien raja-arvotasojen asettamiseen.

Kannatamme myös asetuksen perustelumuiotiossa esitettyä ajatusta siitä, että tulevaisuudessa raja-arvojen säännölliseen tarkasteluun sitouduttaisiin esimerkiksi valtioneuvoston periaatepäätöksellä. Tämä loisi toimialalle näkymän tuleviin investointeihin.

Pidämme nyt ehdotettuja raja-arvotasoa hyvin maltillisina. Edellytyksiä tiukempienkin tasojen säätämiseen olisi. Erityisesti kannustamme kunnianhimoisempaan sääntelyyn vuoden 2028 osalta, kun säädäntö on jo ehtinyt tulla alan toimijoille tutuksi ja toisaalta useampi markkinaa koskeva muutos on automaattisesti vähentänyt päästöjä. Yksin energian päästökerrointen muutos vuosien 2026 ja 2028 välillä laskee valmistuvien kohteiden päästöjä n. 0,5 kgCO₂e/m²/a. Koska käytettävä energiaskenaario lukitaan vasta rakennuksen valmistuessa vaatimustenmukaisuutta osoitettaessa ja rakennushankkeet ovat tyypillisesti pitkiä, on muutos todellisuudessa vieläkin suurempi suhteessa säädännön taustalla olleeseen aineistoon.

Raja-arvojen tason arvioimisen pohjalla oleva One Click LCA:n selvitys ei myöskään huomioi ympäristöselosteiden hyödyntämistä edes nykyisessä tyypillisessä laajuudessa vaan aineistoa on päinvastoin muokattu päämateriaalien osalta pohjautu-maan kansallisen päästötietokannan konservatiivisiin oletusarvoihin. Tämä tarkoittaa, että tausta-aineistossa näiden materiaalien ilmastovaikutukset ovat keskimäärin 20 % tuotekohtaisia arvoja suuremmat. Mikäli puolella runko- ja täydentävistä rakenteista on loppukatselmusvaiheessa käytettävissä tuotekohtaiset arvot, olisi vaikutus tuloksiin keskimäärin 0,7 – 1 kgCO₂e/m²/a.

Käytännössä edellä kuvatut muutokset markkinassa tarkoittava, että osin jo vuonna 2026 mutta erityisesti vuonna 2028 arvioitua vähemmän kohteita joutuu tekemään toimia päästöjen vähentämiseksi.

Myös ehdotettujen raja-arvotasojen kustannusvaikutusta voidaan pitää varsin pieninä perustuen Rakennushankkeiden ilmastaselvityksen raja-arvo-ohjauksen kustannusvaikutusten arviointi selvitykseen (Granlund 2025). Arvioidut lisäkustannukset rakentamiskustannuksiin raja-arvon ylittävillä rakennuksille vuonna 2026 olisivat vain 5 €/brm² / 0,2 % ja vuonna 2028 9 €/brm² 0,5 %. Muille rakennuksille ei koituisi lisäkustannuksia. On myös hyvä huomata, että selvityksessä huomioitiin hankkeen aikana helposti toteutettavia toimia, jotka ovat laajasti käytössä. Mikäli vähähiilisyyys olisi ollut hankkeen tavoitteena alusta asti vaadittu päästötaso olisi todennäköisesti voitu muuttaa jopa ilman lisäkustannuksia. Kaikille tutkituille hankkeille tunnistettiin myös huomattavasti lisäkeinoja vähähiilisyyden saavuttamiseen.

Myös muut selvitykset tukevat johtopäätöstä siitä, että vähähiilisyydelle on olemassa vaihtoehtoisia kustannustehokkaita ratkaisuja. Selvityksen perusteella aiemmin tutkitussa kerrostalokohteessa vuoden 2026 raja-arvotaso olisi voitu saavuttaa jopa ilman lisäkustannuksia hyödyntämällä puista parvekerakennetta sekä uusiutuvia energialähteitä työmaalla. Tutkituilla ratkaisuilla ehdotettua pienemmät raja-arvotasot 15 kgCO₂e/m²/a 2026 ja 13 kg CO₂e/m²/a 2028 olisi saavutettu aiempaa selvitystä vastaavin lisäkustannuksin.

Yläpuolella esitettyihin perusteluihin pohjautuen kannustamme vielä pohtimaan raja-arvojen ehdotettua tiukempaa kiristystä vuodelle 2028, jotta säädännöllä tavoiteltu vaikuttavuus saavutettaisiin. Erityisesti olisi perusteltua, että raja-arvojen kiristys vuodelle 2028 olisi kaikissa käyttötarkoituksiluokissa vähintään 2 kgCO₂e/m²/a, kun se nyt on esimerkiksi majoitusliikerakennuksille vain 1 kgCO₂e/m²/a.

Raja-arvojen tulevaa tasoa joudutaan todennäköisesti tulevaisuudessa arvioimaan myös suhteessa uusitun rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (EPBD) vaatimuksiin sekä kansalliseen uusien rakennusten vähähiilisyystiekarttaan. Tulevien päivitystarpeiden ja raja-arvojen tulevien kiristysten taustaksi on erittäin tärkeää koota talteen ilmastaselvityksistä syntyvä tieto arviointituloksista. Tämä mahdollistaa seuraavissa vaiheissa raja-arvojen kiristämisen perustuen mahdollisimman kattavaan tietopohjaan, jonka tarve nousi esille Ympäristö- ja talousvaliokunnan mietinnöissä (YmVM 15/2024 vp, TaVL27/2024 vp). Kerättävän tiedon olisi tärkeää sisältää myös tietoa rakennusten olennaisista teknisistä ja toiminnallisista vaatimuksista. Tällöin tulevissa muutoksissa voidaan arvioida myös tarvetta säätää tarkemmin rakentamislain 38a pykälän mahdollistamista poikkeuksista.

Kiiskinen Matti
Suunnittelu- ja konsultointiyritykset SKOL ry